

Професійне самовдосконалення вчителя хімії

Виховання підростаючого покоління, підготовка його до життя в самому широкому розумінні – одне з найголовніших завдань школи. А успішне розв'язання цього завдання залежить саме від вчителя, адже учитель – творець духовного світу юної особистості, довірена особа суспільства, якому воно ввіряє найдорожче, найцінніше – дітей.

Сучасний світ потребує висококваліфікованих спеціалістів, які здатні творчо підходити до організації освітнього процесу та досягати високих якісних результатів.

Виконати покладену на нього місію педагог зможе лише в тому випадку, якщо буде постійно збагачуватися науковими знаннями, педагогічними вміннями, буде постійно вдосконалювати свою особистість.

Самовдосконалення – це безперервний процес саморозвитку і самоосвіти вчителя. Вона є основною формою підвищення професійної педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої підготовки.

Чим краще усвідомлює вчитель своє високе призначення, тим краще розуміє вимоги до власної особистості, тим активніше працює над собою. А це основа професійного успіху.

Сьогодні вимагає від вчителя впровадження нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній учительській праці. Тому професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку й удосконалення.

Підвищенню компетентності учителя сприяє післядипломна освіта, яка реалізується шляхом самоосвіти, курсової перепідготовки та участі у методичній роботі.

Вирішальну роль у творчому і професійному становленні вчителя відіграє самоосвіта, яка здійснюється добровільно, планується, керується, контролюється самим педагогом. Оцінка педагогом власної діяльності обов'язково призведе до усвідомлення потреби відповідності вимогам сучасності та необхідності постійної самоосвіти. Причому вимоги, що пред'являються спеціалісту, повинні бути вище тих можливостей, що має людина. Отож, важливою передумовою процесу самовдосконалення є ставлення самого фахівця до вимог, що висуваються. Звісно, якщо він байдуже ставиться до них, то про розвиток особистості не йдеться.

Прагненню до творчого зростання вчителя сприяють також стимули: повага учнів, їх батьків, членів колективу, адміністрації, підвищення кваліфікації, творча атмосфера у колективі тощо. Стимулювання діяльності творчого вчителя є однією з функцій адміністрації школи, відділу освіти та центру професійного розвитку педагогічних працівників.

Результативною самоосвітньою діяльністю буде тоді, коли правильно спланована, оскільки можна щодня гортати сторінки науково-методичної преси чи спеціальних сайтів Інтернету і залишатися на низькому рівні. Саме тому важливе значення має побудова індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога. Правильно розроблене планування індивідуального маршруту дасть змогу педагогові відчувати свої можливості, а, значить, зробити ще один крок далі.

Професійне самовдосконалення розглядається сьогодні як специфічний вид професійної діяльності педагогів, як невід'ємний компонент їх професійної підготовки та перепідготовки. Професійне самовдосконалення є результатом усвідомленої взаємодії педагога і конкретного соціального середовища, в ході якого він реалізує потреби в розвитку у себе таких якостей особистості і компетенцій, які забезпечують успіх в його професійній діяльності і в житті взагалі.

Самовдосконалення особистості педагога включає в себе:

- вивчення рівня сформованості своєї професійної компетентності;
- проектування системи цілей;
- визначення змісту і адекватних методів досягнення поставлених цілей;
- виявлення отриманих за той чи інший період часу результатів і співвіднесення їх з постановленими цілями;
- постановку на цій основі нових цілей.

Самовдосконалення виступає основою прогресивного професійного розвитку особистості педагога.

Процес самовдосконалення педагога здійснюється в двох взаємопов'язаних формах - самовиховання і самоосвіта, які взаємно доповнюють один одного.

Самовиховання є цілеспрямованою діяльністю педагога по систематичному розвитку у себе позитивних і усунення негативних якостей особистості.

Професійна самоосвіта це опосередковане практикою оновлення і вдосконалення наявних у педагога знань, умінь, навичок з метою підвищення рівня професійної компетентності.

На різних етапах професійного розвитку особистості педагога самоосвіти і самовихованню належить найважливіша, але змістовно і методологічно по-різному організована роль.

Основні напрямки професійного самовдосконалення педагогів:

- духовно-моральний розвиток особистості;
- вдосконалення професійно значущих якостей, знань, умінь і навичок;
- розвиток загальної, правової та педагогічної культури, естетичних і фізичних якостей;
- розвиток навичок самостійної роботи над собою, здатності до постійного самовдосконалення;
- вироблення умінь управляти своєю поведінкою, потребами і почуттями, оволодіння методами і прийомами емоційно-вольової саморегуляції.

Соціальні умови можуть прискорювати або сповільнювати професійний розвиток особистості педагога. До основних соціальних чинників, який впливає на цей процес, відносять такі:

- бюджет вільного часу педагога;
- стиль діяльності педагогічних колективів і їх формальних лідерів;
- стан навчально-матеріальної бази освітніх установ;
- наявність можливостей для творчої роботи і самоосвіти;
- матеріально-побутові умови життя педагогів.

Найважливішою передумовою професійного розвитку особистості педагога виступає її спрямованість, що виражається в професійних установах і ціннісних орієнтаціях. Сформована позитивна установка на професію педагога і самоосвіта, орієнтація на культурно-гуманістичні цінності обумовлюють багато в чому прогресивний розвиток особистості педагога та успішність його професійної діяльності.

Однією з закономірностей розвитку особистості педагога-професіонала є стадійність. Поняття стадії позначає великі якісні стани в професійному розвитку особистості.

У процесі професійного розвитку особистості виділяють стадії:

- 1) формування професійних намірів, вибору професії;
- 2) професійної підготовки;
- 3) професійної адаптації;
- 4) професіоналізації;
- 5) майстерності.

Кожна зі стадій відрізняється специфічними завданнями і змістом. Ефективні способи вирішення завдань закріплюються у формі психологічних механізмів і професійно значущих якостей. З цих позицій професійний розвиток особистості педагога характеризують якісні

зміни структури і змісту (способів) рішення професійно-педагогічних завдань. Професійний розвиток особистості педагога може бути або повним (гармонійним), коли реалізуються всі названі стадії, або обмеженим, коли педагог проходить лише деякі з них.

Процес професійного самовизначення характеризується діалектичним протиріччям між потребою особистості в придбанні певного соціального статусу, самореалізації, самоствердженні, з одного боку, і недостатнім уявленням про професію, відсутністю необхідних професійних знань, умінь і навичок, несформованими професійно значущими якостями - з іншого.

Система самовдосконалення педагога включає наступні компоненти: установку; педагогічний самоаналіз; цілі і завдання; зміст; методи; ефективність навчання і виховання. Керуючим механізмом системи є установка на саморозвиток своєї особистості.

Принцип формування установки на самовдосконалення є основоположним і провідним в організації педагогічної самоосвіти, оскільки установка виступає в якості керуючого механізму в будь-якій системі самоосвіти. По суті справи, організація професійно-педагогічної самоосвіти у вузькому сенсі слова зводиться до формування у педагога установки на самоосвіту шляхом створення комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів. Цей комплекс включає в себе створення внутрішньої зацікавленості в самоосвіті шляхом ідеологічних впливів, морального і матеріального стимулювання, системи контролю самоосвітньої роботи, створення та оптимізації умов самоосвіти педагога.

Тут необхідна також індивідуальна робота педагога по самовихованню, розвитку певних морально-вольових якостей з тим, щоб самоосвіта стала найважливішою потребою серед його вищих духовних потреб. Оскільки доведено досить щільний зв'язок між самоосвітою педагога і ступенем сформованості його установки на професію, необхідно в кожній конкретній ситуації з'ясування і створення умов, які формують позитивну установку на професію педагога. Переважній більшості педагогів з позитивною установкою на професію властива і установка на професійне самовдосконалення.

Принцип педагогічного самоаналізу передбачає постійний аналіз педагогом своєї професійної кваліфікації і педагогічної діяльності з метою виявлення тих елементів, які потребують удосконалення.

Слід зазначити, що займатися вдосконаленням професійно-предметних і психолого-педагогічних знань і умінь необхідно повсякденно протягом усіх років роботи педагога в освітньому закладі. А для поглибленої практичної або теоретичної розробки протягом року або декількох років рекомендується брати будь-яку одну тему комплексного або монографічного характеру. Вибір і послідовність тем для самостійної роботи визначаються ступенем актуальності конкретної проблеми для зростання професійної компетентності педагога, що з'ясовується за допомогою педагогічного самоаналізу.

Принцип контролю і самоконтролю самоосвіти необхідний для отримання інформації про якісний стан самоосвітньої роботи і її ефективності.

Структурно процес професійного самовдосконалення педагогів складається з наступних основних логічно взаємопов'язаних етапів:

- самопізнання і прийняття рішення зайнятися самовдосконаленням;
- планування і вироблення програми самовдосконалення;
- безпосередня практична діяльність з реалізації поставлених завдань;
- самоконтроль і самокорекція цієї діяльності.

Початком цього процесу є етап самопізнання як елемента педагогічного самоаналізу, в структуру якого входять також самооцінка і самопрогнозування.

Самопізнання являє собою складний процес визначення педагогом своїх здібностей і можливостей, рівня розвитку необхідних компетенцій і професійно значущих якостей особистості. Цей процес розгорнуто в часі, багатоступінчастий і пов'язаний з найрізноманітнішими переживаннями. Ці переживання акумулюються в емоційно-ціннісне ставлення до себе, яке поряд з узагальненими результатами самопізнання складають самооцінку особистості, яка виступає одним з головних факторів регуляції поведінки.

Міра усвідомлення себе, характер професійної самооцінки залежать від багатьох причин. На процес професійного самопізнання впливає те, наскільки людина звернена до свого внутрішнього світу, як вона ним цікавиться, наскільки розвинена потреба особистості в саморефлексії. Активність особистості педагога як основна умова включення в діяльність є наслідком його професійного самоаналізу.

Самооцінка особистості залежить як від рівня реальних досягнень, так і від оцінок оточуючих. Принципове значення має положення про зв'язок особистості та професійної самооцінки, про самоповагу як інтегральному вираженні дійсного Я, про динамічність самооцінки. Починаючи педагогічну діяльність, молодий фахівець довіряється особистісної самооцінці, так як його професійна самооцінка ще не сформувалася в повній мірі. Основна функція професійної самооцінки - регуляція професійної поведінки.

З накопиченням педагогічного досвіду, в результаті порівняння своєї діяльності з діяльністю більш досвідчених колег педагог опановує таким інструментом самовдосконалення своєї особистості, як професійний самоаналіз.

Для більш повного уявлення про рівень підготовки з того чи іншого аспекту професійної діяльності педагог може спиратися на свої педагогічні щоденники, поради та зауваження колег та керівників. Залежно від досвіду роботи, особливостей педагогічної діяльності та відповідно до інтересів і можливостей педагога визначається тема його самоосвіти, особистий творчий план. Одні педагога зупиняються на тих проблемах, які викликають труднощі у роботі, інших цікавлять проблеми, досліджувані сучасною педагогічною наукою, а треті вибирають теми самоосвіти, що дозволяють теоретично осмислити і узагальнити власний досвід роботи і досвід колег, порівняти ефективність різних освітніх технологій.

Визначивши тему, необхідно зробити відбір основної та додаткової літератури. Вивчення теми слід починати зі знайомства зі станом проблеми в цілому. З цією метою можна прослухати кваліфіковану лекцію, прочитати оглядову статтю або главу книги, де міститься загальна характеристика питання. Так відбувається первинне засвоєння проблеми, намічаються основні напрямки її розробки.

В результаті роботи над обраною темою педагог може підготувати дидактичні матеріали, картки із завданнями для учнів, навчальні та контрольні комп'ютерні програми, наочні посібники, методичні розробки уроків і цілих тим з необхідними коментарями. Підсумки всієї роботи по темі оформляються у вигляді доповіді, статті, навчально-методичного посібника.

Найважливішими критеріями ефективності самоосвіти педагога, мабуть, все ж слід вважати не кількість опрацьованих джерел, зроблених доповідей і виступів, а реальне впровадження в освітній процес прогресивних теоретичних положень і практичних рекомендацій, засвоєних при самостійній роботі над проблемою, реальний результат розвитку учнів, що виражається в їх знаннях, стосунках, діях. У число інших критеріїв ефективності самоосвіти педагога входять: виділення провідних ідей і положень, що вимагають подальшого спеціального осмислення; наявність конкретних вказівок до застосування окремих положень в різних формах педагогічної діяльності; усвідомлення позитивних і негативних сторін власної діяльності і особистості в світлі вивчених ідей і концепцій в області навчання, виховання і розвитку студентів; адекватність корекції планів самоосвіти реально існуючим ускладнень в педагогічній роботі.

Таким чином, ефективність самоосвіти пов'язана з визначенням кожним педагогом конкретного змісту самостійної роботи з самовдосконалення своєї особистості на основі професійного самоаналізу, з творчим засвоєнням нової наукової інформації і передового педагогічного досвіду, з втіленням набутих знань і умінь в ефекти зростання, розвитку, просування учнів.

Ефективність педагогічної діяльності вчителя багато в чому визначається рівнем розвитку мотивації професійного самовдосконалення.

Мотивація професійного самовдосконалення розуміється як сукупність всіх спонукань і умов, які детермінують, спрямовують і регулюють цей процес.

На мотивацію професійного самовдосконалення вчителів значний вплив роблять керівники, відомі люди, а також педагогічні ідеали, групові норми, неформальні правила поведінки, традиції і звичаї в конкретних педагогічних колективах.

Через високодинамічний характер освітнього середовища потреба в безперервному та систематичному професійному навчанні стала очевидною для кожного вчителя, коли принцип «освіта впродовж життя» набув ключового значення.

Сьогодні потреба в безперервній освіті визначається самим життям, а інноваційна діяльність закладів освіти – це потреба особистості в постійному підвищенні свого професійного іміджу та статусу. Розвиток професійних навичок в основному відбувається безпосередньо в практичній діяльності вчителів і засвоєнні отриманих знань, і в цей час у них формується власний стиль викладання.

Разом із колективними формами підвищення професійної кваліфікації вчителів (організована робота об'єднань, організовані засідання ради, навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителів, стажування, робота в творчих групах педагогів, проведення семінарів-практикумів, круглих столів, майстер-класів, відкритих занять та ін.), особливо важливою є індивідуальна форма її професійного зростання, в якій провідна роль належить самовдосконаленню педагогів.

Оволодіння «техніками» навчання, щоб дати можливість вихованцям постійно самовдосконалюватися, забезпечує перехід вчителів на професійний рівень та успішно досягти творчої самореалізації в професії.

Завдяки самоосвіті вчителі можуть реалізовувати власні пізнавальні інтереси та потреби, розвивати інтелектуальні та особистісні якості. Самоосвітні запити формуються в процесі безпосереднього зіткнення з педагогічними проблемами й поділяються, залежно від характеру, на:

- освітні (стосовно змісту окремих розділів і тем навчального предмету);
- методичні (щодо методики викладання предмету);
- психолого-педагогічні (щодо психологічних і загально педагогічних закономірностей і особливостей);
- особисті (стосовно специфічних освітніх інтересів кожного окремого педагога).

Важливою є збалансованість самоосвіти педагога за усіма названими напрямками. Основою професійної самоосвіти є пізнавальна діяльність педагогів, у процесі якої педагоги отримують нову інформацію, поглиблюють і засвоюють нові професійно значущі знання, набувають предметних знань і методичних відкриттів, здійснюють розвиток професійного мислення та професійної свідомості. Розширювати, збагачувати навчальний тезаурус, покращувати професійні здібності та розширювати загальні знання. Основними методами самоосвіти вчителя є оволодіння передовим педагогічним досвідом, науковою літературою та інформацією з інших джерел (радіо, телебачення, творчі конференції тощо), а також письмова розробка проблеми, підготовка презентацій, доповідей, рефератів. У процесі самоосвіти педагоги знаходять необхідні джерела інформації, фіксують і систематизують інформацію, осмислюють передовий педагогічний досвід, опираючись на нього і працюють над ефективним вирішенням конкретних професійно-педагогічних завдань.

Освітня діяльність педагога передбачає не лише сприймання нового матеріалу, а і його первинне і наступне осмислення, запам'ятовування, використання в практиці діяльності, повторне звертання з метою поглиблення знань, без чого цикл пізнавальних дій буде неповним. Крім індивідуальних форм педагогічної самоосвіти в практиці педагогічної діяльності широко застосовуються колективні форми (участь у семінарах-практикумах, семінарах, конференціях, засіданнях методичного об'єднання, навчання на курсах підвищення кваліфікації, проведення науководослідної роботи та ін.), що мотивує забезпечення самоосвітою кожного вчителя, її результати доносяться до педагогічного колективу,

допомагає висловити різні погляди на отриману інформацію та сформувані спільний погляд на неї.

Самореалізація вчителя забезпечує розкриття власної особистості, розгортання внутрішніх сил, креативності, мотивації, умінь і життєвих цінностей, їх реалізацію в педагогічній діяльності.

Самовдосконалення педагога не обмежується перейняттям кращого досвіду інших і впровадженням його в практику своєї діяльності, а передбачає, перш за все, прояв творчості педагога, в якій актуалізується й реалізується його творчий потенціал. Власна творчість педагога з одного боку стимулює його до самовдосконалення, сприяє визначенню його пріоритетних завдань і напрямків, а з іншого – забезпечує втілення його результатів у практику повсякденної діяльності педагога.

Здатність до самоосвіти незрівнянно важливіша за своїми результатами та впливом на людину, ніж сама освіта у закладі освіти. «Вчити самого себе» - девіз кожної особистості. Але найактуальнішим він стає для педагогів, бо внаслідок їхньої наближеності до молодого покоління здійснюється безпосередній вплив на розвиток особистості дитини. Особистісно зорієнтована самоосвіта педагога забезпечує підвищення педагогічної майстерності, а в результаті – безперервний саморозвиток особистості самого педагога і його вплив на розвиток особистості учня.

Вже не достатньо бути на уроці та поза ним актором, режисером, діловодом, диригентом, дипломатом, психологом, новатором і компетентним фахівцем. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній учительській праці.

Самоосвіта вчителя є основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Самоосвіта здійснюється індивідуально або колективно. Суто індивідуально її може виконувати високорозвинена особистість, діяльність якої продуктивна і творча.

Самоосвітню діяльність педагога можна розглядати як сукупність декількох «само-»:

- самооцінка - вміння оцінювати свої можливості;
- самооблік - вміння брати до уваги наявність своїх якостей;
- самовизначення - вміння вибрати своє місце в житті, суспільстві, усвідомлювати свої інтереси;
- самоорганізація - вміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце та діяльність;
- самореалізація - реалізація особистістю своїх можливостей;
- самокритичність - вміння критично оцінювати перевагу та недоліки власної роботи;
- самоконтроль - здатність контролювати свою діяльність;
- саморозвиток - результат самоосвіти.

Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно удосконалюється професійна майстерність педагога і, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. Таким чином, творчо працюючий педагог сам собі створює особистий імідж.

Як же раціонально спланувати самоосвітню діяльність, щоб мати дійсно ефективний результат? Проблема самоосвіти педагога в контексті його професійної самосвідомості має поступальний рух.

Самоосвітня діяльність педагога включає:

- науково – дослідницьку роботу з проблемою;
- вивчення наукової, методичної та навчальної літератури;
- участь у колективних і групових формах методичної роботи;
- вивчення досвіду своїх колег;
- теоретичну роботу і практичну апробацію особистих матеріалів.

Самоосвіта вчителя хімії не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів у вузі, мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямків у методиці та організації освітнього процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення в практичній роботі.

Велику цінність для формування вміння адекватної самооцінки представляє взаємовідвідування уроків. Під впливом суджень колег педагог по-новому оцінює методи, прийоми, які використав на уроці, оцінює зміст уроку. Педагог конструює урок, проводить, аналізує його, підбиває підсумки. Тому серед багатьох факторів, що визначають успіх роботи педагога, головним є потреба й уміння аналізувати свою діяльність і діяльність своїх вихованців. Тільки аналіз і самоаналіз уроку забезпечують творчий підхід до навчання, розумний розрахунок і високе мистецтво.

Результат самоосвіти може подаватися у різній формі:

- доповіді, виступу на семінарі, педагогічній раді, методичній комісії;
- методичного посібника;
- статті до фахового видання;
- дидактичного матеріалу;
- науково-методичної розробки;
- проекту;
- методичного чи діагностичного кейсу;
- розробка електронних уроків, посібників тощо;
- розробка пакету тестового матеріалу в електронному вигляді;
- комплект дидактичного матеріалу з предмета: самоосвітні, практичні, контрольні роботи;
- розробка комплекту роздаткового матеріалу;
- створення термінологічного словника;
- розробка навчальних проектів з хімії;
- проект особистої методичної веб-сторінки;
- база даних питань і задач з хімії;
- створення електронної бібліотеки.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює умови самоосвіти: педагог, який іноді не має належної літератури для професійного розвитку, наразі має сучасний засіб отримання та переробки, творчого використання здобутої інформації. Інтернет з його можливостями значно розширює можливості самовдосконалення педагога. Інтернет з його можливостями спілкування по електронній пошті, участі в чатах, форумах, майстер-класах, тематичних відеоконференціях, вебінарах, семінарах сприяє віртуальному об'єднанню груп людей за інтересами. У мережі створюються професійні об'єднання і спільноти, які, професійно спілкуючись, мають можливості вдосконалити свої знання, використати їх на практиці, обговорити з колегами ті проблеми, які їх хвилюють тощо.

Мережеве педагогічне співтовариство (віртуальні методичні об'єднання, клуби за інтересами, творчі групи тощо) – це віртуальне відкрите об'єднання, яке може забезпечити різноманітні сфери діяльності педагога: підготовку до уроків, спілкування з колегами, вирішення психологічних і педагогічних проблем, консультації з професіоналами, самоосвіту, можливість реалізації творчого потенціалу.

Отже, процес самоосвіти є оптимальним шляхом формування професійної компетентності педагогів за умови, що вона – не самоціль педагогів, а сходинка для досягнення вищого покликання вчителя - учити дитину. Тож можна зробити висновок, що самоосвіта педагога посідає особливе місце в системі формування його професійної компетентності. А завдання методичної служби закладу освіти полягає у подальшому стимулюванні мотивації самоосвіти педагогів і постійному оновленні знань, забезпеченні умов для розкриття педагогічного потенціалу педагогів, їхньої професійної компетентності.

Список використаних джерел та літератури

1. Баженова Л. Професійне самовдосконалення педагога. Психолог. 02. №16 (квітень) С.13-15.
2. Кушнірук С.А. Методологія і методи науково-педагогічної діяльності. Словник-довідник. Київ: НПУ, 2019. 169 с.
3. Кушнірук С.А. Педагогічні умови формування готовності майбутніх конкурентоспроможних учителів до науково-дослідницької діяльності. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна», 5–6 березня 2018 р.. Полтава: Тов «АСМІ». 2018. С. 123–125.
4. Калошин В.Ф. Самоактуалізація викладача. Практична психологія та соціальна робота. 2020. №1. С.7-9.
5. Сидоренко Т. Самовиховання як компонент педагогічної культури майбутнього вчителя. Рідна школа. 2020. № 9. С. 38-40.
6. Деркач А. А., Зазикін В. Г. Акмеологія: Навчальний посібник. Спб., 2003.
7. Психологія і педагогіка: Навчальний посібник / За ред. А. А. Бодалева, В. І. Жукова, Л. Г. Лаптева, В. А. Сластенина. , 2022.
8. Сидоренко Е. В. Тренінг комунікативної компетентності в діловій взаємодії. Спб., 2023.

Антоніна Галас,
методист Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Формування активної громадянської позиції, національно-патріотичного виховання в початковій освіті

В законі України «Про освіту» зазначено, що засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності.

Процес удосконалення та розвитку державної політики щодо національно-патріотичного виховання відбувається за кількома пріоритетними напрямками, серед яких — формування української громадянської ідентичності, військово-патріотичне виховання, формування науково-методологічних і методичних засад національно-патріотичного виховання.

Патріотичне виховання в українському суспільстві залишається першочерговим як для держави, так і для системи освіти в цілому. Основними складовими національно-патріотичного виховання є:

- громадянсько-патріотичне виховання
- військово-патріотичне виховання
- духовно-моральне виховання.

В Концепції нової української школи зазначено, що патріот – людина з активною позицією, яка діє згідно з морально-етичними принципами і здатна приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>